

Inför "snubbelstenar" till minne av Förintelsens offer

Fäst blicken i gatan. Det är något som blänker. En gatsten som skiljer ut sig, med ett namn, och några årtal. Så uppmärksammas och hedras offer för Förintelsen i många europeiska städer. Det bör förverkligas även i Sverige.

Förintelsen tillhör de allra grymmaste delarna av mänsklighetens historia. Det är en uppgift av avgörande betydelse hur vi säkrar kunskap och förståelse om detta fasansfulla, i nya generationer, i tider när vi ser högerextrema och faktaresistenta krafter växa, och i en snar framtid utan några som själva bevittnade, upplevde, överlevde, då vi får klara oss utan de som själva kan berätta.

Så "snubbelstenar" handlar inte om att få fotgängare att snava, eller göra det svårare för rullstolsburna att ta sig fram. Det handlar om att få oss att snubbla till i våra vardagliga tankar – att se hur det vardagliga för vissa personer, som en gång vandrat på samma gator, förbyttes i grym tragedi. Inte genom någon olyckshändelse, utan genom planlagd ondska.

I Stockholm finns minnesmärken över förintelsens offer vid stora synagogan och det angränsande Raoul Wallenbergs torg. Detta rör släktingar till svenska judar – men även andra, judar och andra, med koppling till Sverige, som försvann i nazisternas mordapparat. Författaren och skribenten Ola Larsmo ger exempel i en läsvärd artikel i DN ("Monument över dem som skulle raderas", DN Kultur 170219, dn.se 170218): Läraren Arnold Herrmann, handelsresanden Hans Eduard Szybalski. Människor som dessa sökte en framtid i Sverige men dog till slut i förintelsen.

De så snubbelstenarna är ett sätt att minnas dem som försvann i förintelsen, och att visa att de fanns i vardagen, runtom i staden, mitt ibland stockholmarna – innan de försvann. Det handlar om glimtar av människoliv, och att visa att de som finns runt om i hela Stockholm, inte begränsat till en plats. En gatsten, i samma storlek och på samma nivå som andra, men med annan utformning i material och framför allt genom sin inskription, läggs ned i trottoaren vid platser där de berörda personerna levde, verkat eller passerat.

"Stolpersteine" har sitt ursprung i Tyskland, på initiativ av konstnären Gunter Demnig, "för att hedra minnet av judar, romer, homosexuella och aktiva i motståndsrörelsen, som fördrevs eller förintades av nazisterna 1933–1945." Över 50 000 stenar finns nu i bl.a. Tyskland, Österrike, Ungern och Norge. DN nämner också de ord från Talmud som Demnig citerar: "En människa är bortglömd först när namnet är bortglömt."

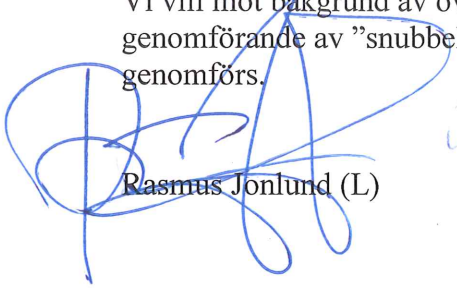
Stockholm och Sverige uppmärksammar förintelsen på olika sätt men det finns anledning att göra mer, att belysa fler människooden, och fler aspekter på de svenska kopplingarna. Historien måste ständigt hållas aktuell.

Införande av "snubbelstenar" har tidigare diskuterats i staden, på initiativ av Forum för levande historia. Förslaget förverkligades inte med hänvisning bl.a. till tillgänglighet. Det finns dock ingenting, utöver själva begreppet "snubbelstenar", som talar för att dylika minnesmärken skulle försämra framkomligheten för vare sig fotgängare eller rullstolsburna. Det handlar om att "snubbla till" visuellt och tankemässigt. Givetvis ska tillgängligheten garanteras vid genomförande av projektet.

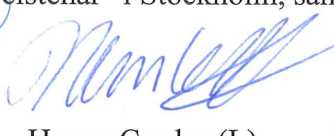
En annan invändning gällde att "påminnelser av tragisk art eller dramatiska uppskakande händelser inte enbart är av positivt slag"; att snubbelstenar kunde upplevas skrämmande. På den invändningen svarar vi: Ja, den "risken" finns. Och det är i så fall inget negativt. Hela avsikten är att uppmärksamma skrämmande och – för att uttrycka det milt – negativa händelser, erfarenheter och av människan orsakade tragedier.

Ett projekt med snubbelstenar bör genomföras i Stockholm i samverkan med Forum för levande historia, och samråd med berörda och relevanta samarbetspartner, t ex Judiska församlingen, Judiska museet, andra kultur- och MR-aktörer.

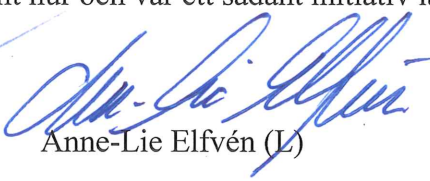
Vi vill mot bakgrund av ovanstående fråga förvaltningen om förutsättningarna för ett genomförande av "snubbelstenar" i Stockholm, samt hur och var ett sådant initiativ lämpligen genomförs.

Rasmus Jonlund (L)

Hanna Gerdes (L)

Anne-Lie Elfven (L)